

III. medzinárodný kongres dejín európskeho odboja, 2. – 4. septembra 1963 v Karlových Varoch

Po kongresoch v Lutychu a v Miláne, ktoré boli venované niektorým otázkam dejín hnutia odporu, predmetom karlovarského kongresu boli otázky foriem a metód nacistickej okupácie. 600 historikov a rôznych špecialistov z 21 štátov jednalo v troch sekciách. Prvá sekcia sa zaoberala politickými aspektami nacistickej okupácie jednotlivých krajín, stavom a vývojom rôznych foriem nacistickej okupačnej moci. V tomto rámci sa prejednali najmä tieto otázky: postavenie a činnosť kolaborantských vlád v okupovaných krajinách, štruktúra a vývoj okupačných aparátov, nacistická kolonizačná a germanizačná prax na okupovaných územiach, bezprostredné a perspektívne ciele nacistickej okupačnej politiky, historické korene veľkonemeckého šovinizmu a antisemitizmu, význam rôznych zložiek nacistického štátneho aparátu v okupačnej praxi, ciele nacistickej okupačnej politiky vo východnej a juhovýchodnej Európe, politika exterminácie a genocídy, význam nemeckých monopolov pre formovanie zásad okupačnej politiky, problematika protifašistických povstaní a národnej a demokratickej revolúcie.

Druhá, ekonomická sekcia preskúmala vojnovú ekonomiku v okupovaných krajinách. Referáty a diskusné príspevky sa zaoberali špecifickými hospodárskymi problémami jednotlivých krajín a jednomyseľne konštatovali, že získané poznatky môžu slúžiť za podklad pre spracovanie celkového obsahu foriem, používaných nacistami pri hospodárskej exploatacii okupovaných krajín.

Tretia sekcia sa zaoberala otázkou nacistického teroru. Prednesené referáty a diskusné príspevky nadhodili rôzne otázky, ako napr. úlohy wehrmachtu, SS a iných ozbrojených síl okupantov pri výkone teroru, vyvraždenie židov, cigánov a vojenských zajatcov, pracovných táborov, nacistické represálie proti deťom, úlohu nacistických lekárov v koncentračných táboroch atď. Osobitne sa skúmala otázka, aké miesto mal teror v celkovom systéme nacistickej okupácie, aké rozdiely sa ukázali v tomto smere v západnej a vo východnej Európe; aké vývojové fázy vykazoval nacistický teror a ako boli ony determinované odlišnou politikou okupantov v jednotlivých krajinách, intenzitou rezistencie a frontovými udalosťami. Konštatovalo sa ďalej, že kolaborácia ako ďalší prostriedok okupačného režimu je komplikovaný jav, ktorý si vyžaduje osobitné skúmanie. Sekcia sa zhodla na tom, že výskum rôznych foriem nacistickej represie vyžaduje nielen sociologický prieskum pracovných a koncentračných táborov, ale i triednej a sociálnej štruktúry obyvateľstva jednotlivých okupovaných krajín.

Celkový priebeh rokovania v sekciách bol charakterizovaný malým počtom diskusných vystúpení k jednotlivým národným referátom. Príčinou tohto nedostatku bola skutočnosť, že jednotlivé národné referáty boli odovzdané účastníkom kongresu tesne pred otvorením rokovania, niektoré až v priebehu rokovania v sekciách. Preto sa k jednotlivým referátom vyjadrili zväčša účastníci tej krajiny, z ktorej referát pochádzal. Československé referáty, na vypracovaní ktorých sa zúčastnili aj pracovníci právnej histórie (V'etor, Houser), i diskusné príspevky boli všeobecne hodnotené veľmi kladne.

Všeobecne sa uznala osobitná úloha ČSR v protifašistickom boji; naša republika bola prvou obeťou Hitlera a na nej skúšali nacisti rôzne obmeny okupačného režimu, dosah rôznych teroristických opatrení, ktoré potom uplatňovali aj v iných okupovaných krajinách. Referáty a príspevky pomáhali odha-

lovať tendenčné a nesprávne tézy západonemeckej historiografie; prevažná väčšina národných referátov konštatovala, že okupačné plány hitlerovského Nemecka vznikali hodne pred Mníchovom, a pripravovali sa Hitlerom a jeho spoločníkmi dlhé roky pred vypuknutím druhej svetovej vojny. Poukázalo sa tiež na aktívnu účasť rôznych „vedeckých“ ústavov, nemeckých štátnych orgánov, generálneho štábu nemeckej armády pri príprave okupačných plánov, systémov a foriem fašistického teroru. Písomný materiál kongresu jednomyselne konštatuje nepriateľskú úlohu nemeckých menšinových skupín v jednotlivých krajinách pri príprave a uskutočňovaní okupačných režimov. V otázke viny hitlerovských okupantov, národné referáty potvrdzovali v zásade správnosť rozhodnutí Norimberského medzinárodného vojenského tribunálu.

Kongres dokázal teda — ako sa to konštatovalo na záverečnom plenárnom zasadnutí —, že rokovanie historikov 21 štátov prispelo k objasneniu systému okupácie v rámci jednotlivých štátov a že tieto otázky možno prejednávať s prísnou vedeckou objektivitou na tak širokom medzinárodnom základe, že dokonca je ďalšia medzinárodná spolupráca nevyhnutná, aby sa vedecké poznatky získané kongresom stali podkladom pre rozpracovanie problematiky celkového systému okupácie na vyššej zovšeobecňujúcej úrovni. Kongres poskytol ďalej príležitosť zoznámiť sa s medzinárodnou úrovňou okupačného bádania a poznať ich čelných predstaviteľov.

Kongresom prijatá rezolúcia označuje najbližšie úlohy v rozpracovaní a zverejnení kongresového materiálu, v príprave medzinárodného kolokvia o hnutí odporu v súvislosti so svetovým historickým kongresom vo Viedni v r. 1965 a vo vypracovaní návrhov na rozvoj ďalších foriem medzinárodnej spolupráce.

Pokiaľ ide o celkové hodnotenie kongresu, treba súhlasiť s názorom, prejavovým v našich tlačových orgánoch, že karlovarský kongres historikov európskeho odboja bol prvým stretnutím pracovníkov spoločenských vied Východu a Západu v tak rozsiahlom meradle a jeho usporiadanie v ČSSR malo aj značný politický význam ako príspevok k politike koexistencie.

M. V.

D. D. Motolescu-Vadeni — 85letý

Dne 31. srpna 1965 dožije se bývalý řádný profesor právních dějin university v Jasích JUDr. et PhDr. Dumitru D. Motolescu-Vadeni v plné duševní svěžesti svých 85. narozenin. Po ukončení přípravné školy navštěvoval ve svém rodišti Islaz-Braille školu měšťanskou a lyceum, načež vstoupil na universitu v Bukurešti, kde studoval vedle práv též historii a slovanskou a románskou filologii. Studia tato ukončil v letech 1906—1907. Právnického doktorátu dosáhl r. 1910. Svou vědeckou přípravu si doplnil za studijního pobytu v zahraničí, jenž mu byl umožněn získáním stipendia. Zahraniční studium zahájil v r. 1910 v Praze, kde se dal zapsat na českou a jako mimořádný posluchač i na německou universitu. Později se zdokonaloval ve svých oborech ve Vídni, Berlíně, Bonnu, Mnichově a dalších universitních městech. Roku 1914 se vrátil do Prahy, kde mu byl téhož roku udělen druhý doktorát na filosofické fakultě.

Z literárních děl prof. Motolesca dlužno uvést aspoň tato: *Privilegium masculinității* (právo mužských potomků na dědiny), București 1915 (ref. prof. Alexandrescu v čsp. „Dreptul“ XLVII/1920; *Jus valachium in Polonia*, București 1916 (ref. Kadlcův ve Sborníku věd právn. a stát. XXI 1921; *Donatio ante*